

KULTUR MUSIKK**ANBEFALT**

Utgivelser og arrangementer vi liker.

ALBUM

Amgala Temple: *Invisible Airships* (Pekula Records, 2018)

Supergruppe-formatet har vist seg å være en tung bær å bære for mange, men i tilfellet Lars Hornthveith, Amund Maarud og Gard Nilssens Amgala Temple er det ingen spor etter nykker eller separate garderobes. Bare finstemt og turete musikk, levert av tre av Norges mest begavede og fremoverlente musikere. Her møter man Jimi Hendrix og Terje Rypdal i verdensrommet, omspunnet av ambiente synther og hissig groove-rock med rakettmotor. Både estetisk sammenhengende og nesten lattermildt vel utført til tider.

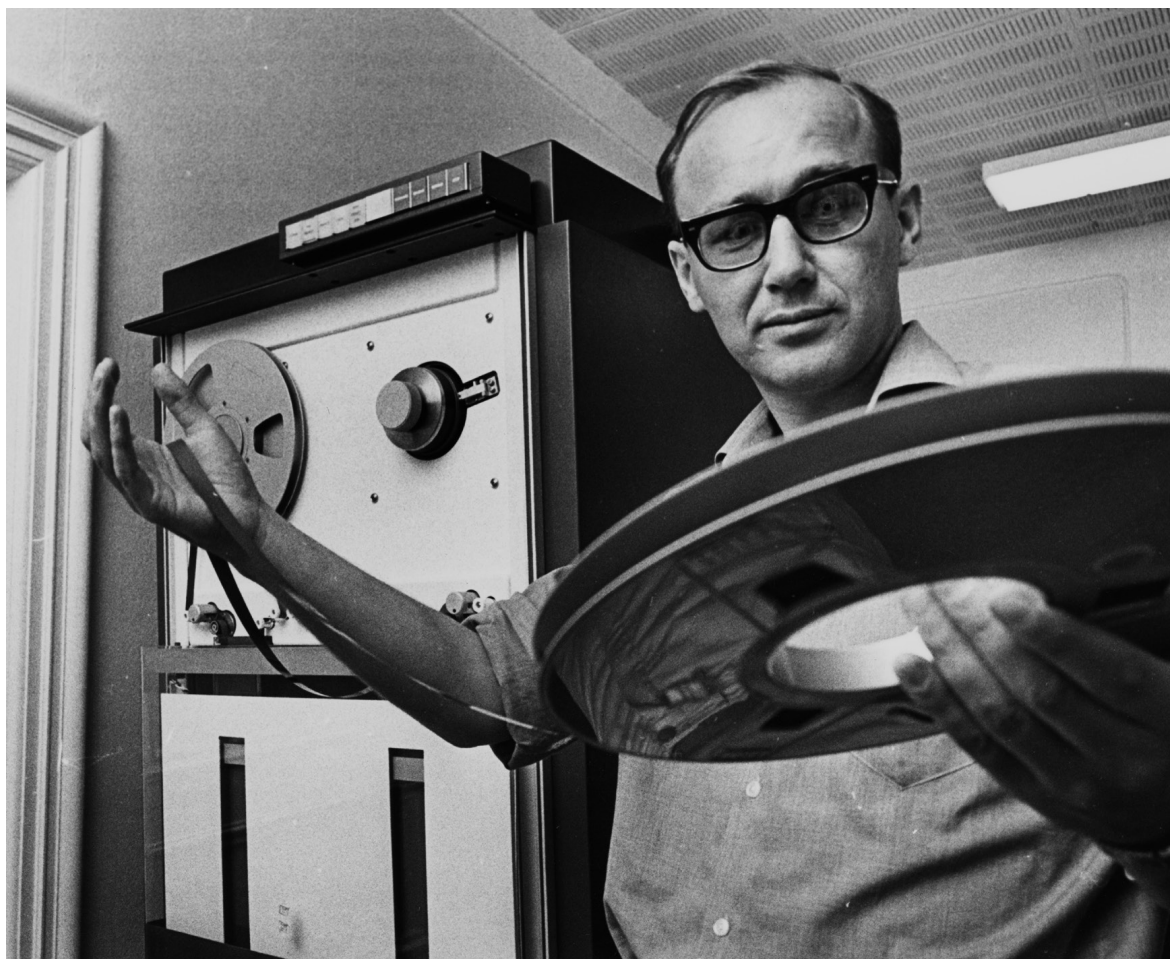
Ando Woltmann

KONSERTFILM

Gospelskatt friggitt. Aretha Franklins *Amazing Grace*, 1972

I 1972 holdt Aretha Franklin en strålende gospelkonsert i en baptistkirke i Los Angeles. Konserten ble utgitt som platen *Amazing Grace*, og dessuten filmet, men regissør Sydney Pollack glemte å bruke et verktøy som skulle sørge for at lyd og bilde var i synk. I de gode, gamle, analoge dager var dette en nokså solid tabbe, som medførte at redigeringsjobben ble enorm. Filmen er blitt liggende, og rettighetskranglene har rullet. Den ble endelig ferdigstilt i 2011, og får verdenspremiere i New York 12. november. I januar venter bredere distribusjon. «Verden trenger å se den,» sa Franklins niese da nyheten ble sluppet.

Marius Lien

Komponist og studioleder: Knut Wiggen var arkitekten bak Elektronmusikkstudion i Stockholm, verdens første studio med datastyrt klangsystem og digitale innspillingsmuligheter. Her er han fotografert «med ett rullband», som Nyhetsbyråen presisert beskrev det, 20. juli 1966. FOTO: LENNART NYGREN / SVD / TT / NTB SCANPIX

HØR NÅ HER

Vidunderlige nye verden

TEKNOLOGI Den norske elektronikapioneren Knut Wiggen stirret inn i spåkulen, formet som et ni meter langt teknologisk monster.

Jag söker efter kärlek, men finner den ej», synger lydtekniker Hans Edler på sin snodige popplate *Elektron Kukéso* fra 1971. Spilt inn i det offentlig støttede EMS (Elektronmusikkstudion) mens Stockholm sov, er albumet fremdeles kurios lytting fra en tid da elektronisk musikk var som science fiction å regne. Den ble ingen hit, den floppade, men som med mye annet musikalsk nybrottsarbeid kom kjærligheten, i form av kultstatus, noen tiår senere. *Elektron Kukéso* står igjen som en av Skandinavias første, hel-elektroniske pop-album.

Hva Edlers sjef ved EMS, den norske komponisten Knut Wiggen (1927-2016), syntes om at hans ansatte benyttet den spesialbygde, ni meter lange studiokonsollen for å lage pop på nattetid kan man jo bare tenke seg. Wiggen er i disse dager aktuell igjen med utgivelsen *Electronic Works 1972-75* som byr på de overlevende arbeidene hans fra 1970-tallet på vinyl. Og leser man omslagsteksten skrevet av komponist og forsker Jøran Rudi, skulle man tro at Edlers eksperimenter passet rett inn i Wiggens tanker om den elektroniske musikken som både et politisk, teknisk og psykologisk prosjekt.

Wiggen var (ganske så klarsynt) overbevist om at fremtiden lå i den elektroniske musikken. At elektroniske redskaper ville gjøre det mulig for hvem som helst å lage musikk uten konvensjonell utdannelse, og at en ny, massemedial tidsalder ville behøve en ny type musikk. Den historiske kunstmusikken var kommet til en ende, mente Wiggen. En ny verden med økte krav til deltakelse i kulturen vokste frem, der ny teknologi ville være et avgjørende element mot fremmedgjøring.

Den norske komponisten, som grunnla og ledet EMS mellom 1964 og 1975, var arkitekten

STEMMER og

inviterer til prisutdeling og debatt mandag 12. november i Foredragssalen, Deichmanske hovedbibliotek, Oslo.

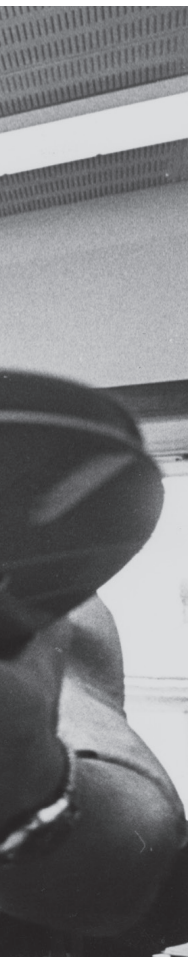
Kl. 18: Prisutdeling i årets tekstkonkurranse om Avhengighet.

May Grethe Lerum fra juryen legger fram juryens uttalelse, og prisvinnerne leser sine tekster høyt.

Kl. 19.30: Debatt om rus og kreativitet.

I panelet: lege Andreas Wahl Blomkvist, sosialantropolog Anna Marie Høifødt, forfatter Kenneth Moe og sosiolog Willy Pedersen.

Arrangementet er gratis og åpent for alle.

bak verdens første studio med datastyrt klangsystem og digitale innspillingsmuligheter, og med det revolusjonerende komposisjonsprogrammet MusicBox laget han i løpet av tre år de fem stykkene som nå foreligger i praktutgave. Kall det gjerne plinka plonka eller avant-gjesp-garde, men en av Wiggens teser var at også den hel-elektroniske musikken måtte skape atmosfærer som ga en emosjonell respons hos lytteren. Uten musikken var den avanserte teknologien ingen ting verd.

Elektroniske musikk eksperimenter var han ikke alene om. Fra komponister som Max Matthews og Arne Nordheim til rockegrupper som Lothar and The Hand People eller The Beatles for den saks skyld – alle hadde de omfavnet den elektroniske musikken på 1960-tallet. Wiggens *Massa* (1974) bærer en vag likhet til Pink Floyds «Echoes» (1972) uten at de to verdene møttes, så vidt jeg vet. Og her ligger muligens forklaringen på hvorfor Wiggens arbeider til dels har vært ukjente i hjemlandet. Selv om tankegodset åpner for en vidunderlig ny og bred verden, har musikken hans så langt vært forbeholdt kunstmusikkens enge krets.

Uten musikken var den avanserte teknologien ingen ting verd.

Utviklingen var uunngåelig. I dag lager annenhver tenåring musikk på telefonen som overgår alle Wiggens villeste teknologiske fantasier. Norge har nå en stolt tradisjon av både innovativ og kommersiell vellykket elektronisk musikk, som nettopp springer ut av autodidakt lek med maskiner. Tilgjengelig teknologi har dessuten vært med å definere, ja til og med skape, hele musikkjangere fra Soweto til Detroit. Og dersom noen langfingrede rebeller der ute skulle finne på å stappe Knut Wiggen i sampleren denne høsten, vil han forhåpentligvis smile. Fra evighetens lydstudio.

ANDO WOLTMANN
Anmelder og spaltist,
vokalist i King Midas
kultur@morgenbladet.no

Building Instrument
MANGELN MIN
Hubro, 2018

Å lytte til noen typer musikk kan minne om å se på film. Ting ruller og går på et lerret foran deg, og enten liker du det som skjer eller så liker du det ikke. Andre lytteropplevelser er som å *være med* i filmen. Eller som en ekstrem og høyteknologisk kinoopplevelse hvor setet beveger seg, vinden sliter, vann spruter deg i ansiktet og du har VR-briller på, så du ikke kan se hva annet som skjer. Building Instrument lager musikk i denne siste kategorien.

Det som mangler. Bandet består av vokalist Mari Kvien Brunvoll, trommeslager Øyvind Hegg-Lunde og Åsmund Weltzien på synth og elektronikk. De er basert i Bergen, hvor de for fire år siden ga ut sin første selvutgitte plate hos plateselskapet Hubro, som er kjent for musikk som ligger i krysningspunktet mellom alt og ingenting – jazz, pop, rock, folkemusikk – hvor disse kategoriene er skrudd sammen på så nye måter at det virker bakpå i det hele tatt å nevne dem. *Mangelen Min* er deres tredje utgivelse, som også er blitt mikset og trikset på av lydingeniør Anders Bjelland og superprodusent Jørgen Træen (Jaga Jazzist, Susanne Sundfør, Lars Horntveth).

MUSIKK

Glem alt annet

Building Instruments musikk er som et rom du hverken kan eller vil slippe ut av.

Ifølge presseskrivet handler albumet om tilstedeværelsen av noe som ikke finnes lenger, som en slags fysisk masse av det som er borte. «Ensomhet» eller «sorg» kunne kanskje vært en effektiv måte å oppsummere det på, men det er med denne musikken som med måten den blir formidlet på: Den leker med å gjøre ting så abstrakt som mulig uten å miste fotfestet.

Vokalshow. «Lanke» åpner albumet med et gjenkjennelig lyrisk trommedriv som klinger, blåser og bølger fra Hegg-Lunde. Den særegne vokalen til Brunvoll bryter inn sammen med noen barokk-lydende strengharmonier, og bandet er tilbake. Ofte vet jeg ikke hva Brunvoll egentlig synger. Det er som om ordene kommer som drypp mellom de finurlige instrumentene hun spiller på, og de andre lydene fra Hegg-Lunde og Weltzien. Ikke før noen som ikke snakker norsk spurte meg hva tekstene handler om, innså jeg at jeg ikke hadde peiling, og at det egentlig ikke betyr så mye nøyaktig hva som blir sagt. Vokalen til Brunvoll uttrykker like mange følelser og stemninger uansett, og lydbildet er som et raskt lysshow med indre bilder av norsk folkemusikk, japanske hager, Balkan, romskip, Marie Antoinette, skog, syre, paljetter og jord.

Utvildelse. I tittelsporet spiller Brunvoll på en siter, et klimpreinstrument som tradisjonelt sett er blitt brukt i folkemusikk i

land rundt alpefjellene, som harpeleik i norsk folkemusikk, og i østlige land. Det låter luftig, grønt og gjennomskiktig. Det musikalske uttrykket virker rått bearbeidet og levende uansett hvor innflytelsene kommer fra. Det kan handle om klokker, klanger, som i sporene «Lette» og selvfølgelig den halvannet minutt lange meditasjonspausen «Klokkespillsymfonien», før noen futuristiske synther skjærer gjennom lydbildet når du minst venter det. Harmoniene tar over i et lite parti i «Rygge Rygge La La», og noen steder spiller også bandet mørkere, mer pågående og elektronisk enn de har gjort tidligere, som i «Ta Regnet» – en utrolig låt.

Det er som om ordene kommer som drypp mellom de finurlige instrumentene hun spiller på.

Mangelen Min fortsetter på mange måter der forrige album slapp, men bandet utvider stadig seg selv og rammene for musikken. Det blir dypere og mørkere der det før var dypt og mørkt, og andre steder blir det lysere. Mest engasjerende er de på sitt mest grandiose, som i «Sangen Min». Det er der du sitter i kinosalen med VR-briller på og glemmer alt annet.

Maria Lokna

**HØR
NÅ HER**

Ando Woltmann skriver fritt om musikk i Morgenbladet.

LA OSS SNAKKE OM KJØTT

Er kjøtt nødvendig i kostholdet? hvilken mat skal vi produsere i Norge, er kjøtt en klimaversting, er det bedre å aldri bli født enn å bli spist og har vi egentlig verdens beste dyrevelferd?

Vi har invitert personer med ulike meninger om norsk kjøttproduksjon til å snakke sammen. Og vi vil at du skal komme, lytte og engasjere deg.

MØT OPP LØRDAG 10. NOVEMBER KL. 13.00 TIL 15.00 PÅ KULTURHUSET I OSLO.

Vi håper du har lyst til å snakke mer om temaet og åpner derfor opp for videre samtale etter arrangementet. Arrangementet er gratis. Det er begrensede plasser, så vær ute i god tid.

DU MØTER:

Anja Bakken Riise
- leder, *Framtiden i våre hender*
Sigrød Bonde Tusvik
- komiker og samfunnsdebattant
Henrik Syse
- filosof

Hilde Valbjørn Hagelin
- daglig leder, *Anima*
Ola Nafstad
- fagdirektør - Husdyr, *Animalia*
Karen Lykke Syse
- førsteamanuensis, SUM, Universitetet i Oslo

Dag Henning Reksnes
- direktør, *MatPrat*
Lars-Otto Grundt
- bonde
Trine Thorkildsen
- fagsjef ernæring, bærekraft og dyrevelferd, *MatPrat*

Oda Faremo Lindholm
- journalist, historiker og forfatter
Tor Arne Ruid
- direktør, *Animalia*
Ordstyrer for dagen er
Bothild Åslaugsdatter Nordsletten:
- redaktør i fagbladet *Bondevennen*

